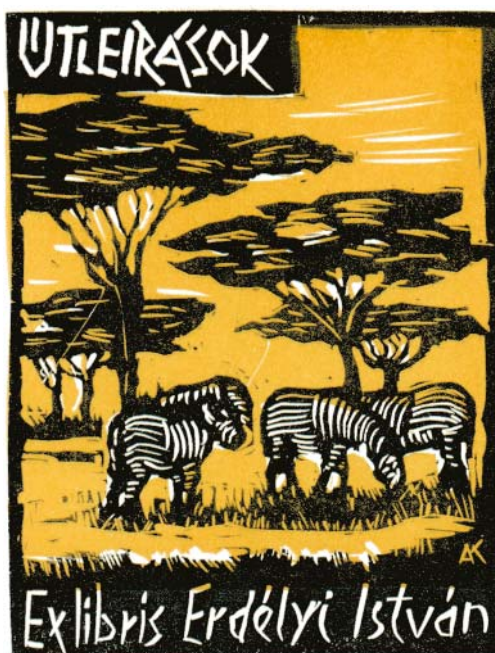

KISGRAFIKA

54. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.
Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.
Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu
Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia
Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Andraskó Károly linómetszete, X3/2, 85×65

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: A Nagy Háború ex libriseken

Zenei József: Tóth Péter kiállítása

Bemutakozik Rába Judit grafikusművész

Ürmös Péter: Ajkai művészportrék – Baranyai Ferenc

Vasné dr. Tóth Kornélia: Erdélyi István. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban

dr. Horváth Hilda: kiTEKINTÉS Jurij Jakovlenko ex librisei

Ürmös Péter: Vincze László (Bálványosi művészportrék)

HÍREK – LAPSZEMLE – EGYESÜLETI HÍREK

2015/2

A NAGY HÁBORÚ EX LIBRISEKEN

Centenárium alkalmából emlékezünk az 1914–1918 közt lezajlott első világháborúra. Több grafikus is részt vett a harcokban, Drahos István Doberdót élte túl, Nagy Árpád Moszkváig jutott a hadifogoly internacionalistákkal. A Nagy Háború ex libriseken, kisgrafikákon való megjelenítése mind ezért gyakran személyes élményekből táplálkozott.

Az ábrázolások kiterjednek a hadi cselekmények, a frontokon szolgáló katonák, a hadászati fegyverek, a hadisérültek ápolása, a háborús könyvtárak bemutatására. Több, fronton szolgáló magyar parancsnok rendelkezik saját ex librisszel, melyek ikonográfiája jellemzően kapcsolódik a világháborúhoz – nemegyszer a századelőn kibontakozó korstílus, a szecesszió stílusjegyeit tükrözve. A világháború kitörésével összetettebb jelentést kapott a szecesszió idején amúgy is topikus téma, az élet–halál kontrasztszerű szembeállítás. A csupasz koponya, csontváz, a halállal küzdő orvos és betege, a halál mint kaszás közvetlenebb, korélménnyé vált. Gara Arnold, Bíró Mihály, Sassy Attila grafikusok számos ex librise sorolható ide.

A világégés emblemikus helyszínei közül *Doberdóra*, „a magyar Golgotára” utal lövészárokból rejtőző katonával az olasz Gianni Mantero emlék ex librise (Ex libris Ing. Dott. G. Mantero, In memoriam Doberdo 1915), alkotója Drahos István. Doberdó a magyarság számára szimbolikus jelentéssel bír, abba a gyászos emlékü történelmi-földrajzi fogalomsorba illeszthető, amelybe korábról Mohács, a későbbiekben a Donkanyar is tartozik. „*A súlyos veszteségeket, szomorú emlékeket idéző fogalmon túl azonban a Doberdó a magyar hadtörténelem egyik legfontosabb emlékhelye és egyúttal a magyar katonai helytállás és hősiesség jelképe is*” - fogalmazott Pinter Tamás hadtörténész. Az első világháború egyik legvéresebb csatája zajlott le Doberdónál, melyet 1916 augusztusában vívott meg az olasz haderő az osztrák–magyar hadsereg főként magyar és szlovén nemzetiségű egységével. Drahos István grafikus az osztrák–magyar hadseregben az olasz Manteróval ellentétes oldalon harcolt. Minderre első személyes találkozásokon derült fény, a közös emlékek jegyében készült el az Országos Széchényi Könyvtárban is fellelhető ex libris.

Zalka Máté (1896–1937) portréja látható a róla elnevezett mátészalkai általános iskola ex libriséen, grafikus a Andruskó Károly. Zalka Máté, eredeti nevén Frankl Béla zászlósként szintén harcolt Doberdónál 1916 tavaszán, erről Doberdó címmel regényt is megjelentetett (Moszkva, 1936, Budapest, 1947). Művében a település történelmi-földrajzi fogalomvá válásának indokaira is rávilágít: „*Doberdó! Fur-*

csa szó. Dobok peregnek és valami dübörgésszerű komorság. [...] A Doberdó név számunkra nemcsak a falut jelentette, hanem a körülötte elterülő lapos, tíz-tizenöt kilométeres hosszúságú, dél felé nyúló fennsíkot is. Ez a gyér növényzetű sziklás vidék volt az olasz front isonzói szakaszának egyik legtöbbször vértől áztatott területe. A Doberdó szónak visszhangja a magyar fülben: dob... doboló... Talán e véletlen folytán kapták föl éppen ennek a falunak a nevét, hiszen nemcsak Doberdó község alatt folyt a vér. [...] De az egész frontszakaszt Doberdó névre keresztelte a magyar katonaság, mert ez a doboló szóra emlékeztető név felidézte képzeletében a szüntelen pergőtűzet, a vérfergeteget. Doberdónak már tizenöt végén is elég gyászos híre volt a hadseregben, de tizenhat elején ez az elnevezés egyértelmű volt a halálmezővel.”

Draskóy-Draskovich Ferenc (1894–1964) Mosonmagyaróváron végzett a gazdasági akadémián. Lovasokat ábrázoló ex librisei is utalnak arra, hogy huszártiszt volt az első világháborúban. Az 1920-as évek elején kezdett ex libris gyűjtésbe, gyűjteményét napjainkban fia őrzi.

A Volhyniában (mai Ukrajna) harcoló *Pinterits Sándor* – Pinterits Tibor neves ex libris gyűjtő, a MEGE egyik életre hívója testvére, bélyeggyűjtő – az I. világháborúban utász hadapródként vett részt. A részére a soproni Storno Ferenc által készített ex libris szövegében is utal a világháborúra (Ex libris Pinterits Sándor 1914–1918). Szintén számára készült egy rohamsisakos katonaportrét ábrázoló ex libris. Pinterits Tibor amellet, hogy számos ex librist készítettett – többek között Haranghy Jenővel –, ő maga is alkotott néhányat, például Varga Lajos repülő főhadnagynak.

A híres *Jeszeniczei Jankovich* család leszármazottját, *Jankovich Xavér Ferencet* (1870–1925) 1924-ben avatták vitézzé. Ex libriséen a harctér megjelenítése, ágyúval utal a világháborúra.

Vitéz Nemes Szinay Béla (1880–1948) 1910-től 1913-ig a Ludovika Akadémia tanára. Végigküzdte a világháborút. 1918. október 27-28-án, mint 30. honvéd gyalogezredbeli százados és a 64. gyaloghadosztály rohamzászlóaljának parancsnoka a Piavénál harcolt. A rohamzászlóaljnak Roncadellen és az ettől nyugatra levő Negrisia folyón keresztül a Piavéig kellett előnyomulnia. A sokszoros túlerejű ellenséggel szemben a zászlóalj minden talpalatnyi teret soká tartott, és csak lépésről lépésre vonult vissza. Szinay Bélát később ezredessé léptették elő. 1921-ben megtörtént az ünnepélyes vitézzé avatás, a Vitézi Rend törzskapitánya lett. 1928-tól a Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, 1931-től 1936-ig ő volt a magyar királyi csendőrség felügyelője. Több katonai szakmunkája jelent meg. Mindvégig az I. világháború emlékének ápolását, tradícióba való beleyökeresedését propagálta: „*A háborús múlt éljen minden katonában. A békemunkát ezen kell felépíteni. Ébren kell tartani a világháború eseményeit, mert csak ezeken keresztül éleszthetjük és fokozhatjuk az önmagunkba vetett hitünk elpusztíthatatlanságát. És csak ebből a megrendíthetetlen hitből fakadó erő és akarat sarkal(l)hat majd nagy tettekre.*” (Idézet tőle a Ludovikás Levente 1929. évi számából.)

Az első világháború alapvető változásokat eredményezett a hadirepülőgépek alkalmazásában. A háború végére a légi-erő önálló fegyvernemmé vált, ezzel párhuzamosan pedig a technológia is óriásit lépett előre. A később vitézzé avatott *Szentnémedy Ferenc* (1890–1969) ex librise kétfedelű repülő ábrájával tükrözi Szentnémedy a légierőben betöltött szerepét.

Storno Ferenc grafikája,
P1, 100×42

Az első világháborúban gyalogezrednél, majd 1918-ban pilótaként harcolt. 1923–25 közt végezte a Hadiakadémiát. 1927-től a Légügyi Hivatal osztályvezetője, majd 1938–1939 között a légierő vezérkari főnöke lett. A légierőnél szolgálva részt vett a második világháborúban is, törzstiszti beosztásban.

A *Mezey Ferenc* (1860–1927) zsidó ügyvéd számára készített ex librisen tűzér látható rohamsisakban, a háttérben légvédelmi ágyúval; a háborúhoz kapcsolódást a grafika szövegében is jelzi (Ex libris Mezey Ferenc, 1914–1918). A világháború utolsó évében, amikor napirenden volt a rablás, gyújtogatás, a zsidók ezrével menekültek otthonukból a fővárosba. A védelem megszervezésében komoly szerepe volt Mezey Ferencnek, az Országos Izraelita Iroda egyik vezetőjének, aki számos fontos tevékenysége mellett a Magyar Zsidó Szemle szerkesztője volt, és közreműködött az 1916-ban megnyíló Magyar Zsidó Múzeum megalapításában is.

Vitéz *csáfordi Simon Elemér* (1875–1954) ügyvéd, szolgabíró, országgyűlési képviselő a világháborúban a Vöröskereszt harctéri alakulatának főparancsnokaként, később ezredmegfigyelő tisztként szolgált. 1922-ben avatták ünnepélyesen vitézzé. Sopron vármegye főispánja, 1932–1944 közt a Magyar Vöröskereszt országos elnöke lett. Címeres ex librise Bors Károly alkotása.

A háborúban sem vesztet el az emberség, a kultúra, a tudomány. Ezt segítették többek között a könyvek. Némely ex libris szövegében is utal háborús könyvtárakra, pl. Kriegsbücherei, Magyar Katonák Könyvtára. Utóbbin szögesdrót mellett ülő, olvasó katona látható. A szibériai krasznaja-riecskai hadifogolytáborban is működött könyvtár, ezt támasztja alá egy ex libris, Hadifogoly Könyvtár Kriegsgefangenen, Bibliothek Krasznaja-Riecska 1919 felirattal – nyitott könyvvel, és a békevágy kifejezőjeként galambbal.

A rengeteg sebesültet, sérült katonát ápolónők gondozták. Németh Erzsébet ex librisén vöröskeresztes ápoló látható, a grafikus Sassy Attila.

A háború idején természetesen *nemcsak háborús témájú ex librisek* születtek. Erre példák Haranghy Jenő változatos témájú ex librisei ezekben az években, melyeken könyv-, madárábrázolások, az olvasás motívuma is többször előfordul, a gyakori orvosábrázolás mellett. Zongorán zenélő puttók láthatók Lénárd Erzsébet 1916-ban készült ex librisén, a grafikus Jeges Ernő.

Végül néhány szó az *ex libris egyesületi élet* és a *háború viszonyáról*. Az első világháború sok kezdeményezést derék-

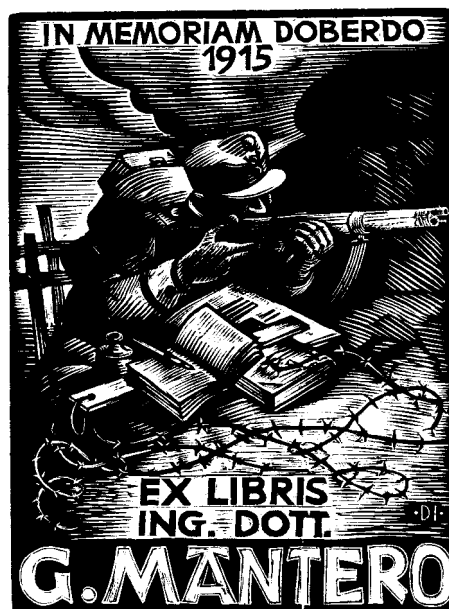
Pinterits Tibor grafikája,
P1 (1918), 63×44

ba tört, e téren is. A hazai első ex libris gyűjtő egyesület funkcióját betöltő Szent György Czéh (1909–) által a háború előtti évben, 1913-ban szervezett nemzetközi ex libris kiállítás nagy lendületet adott a magyar ex libris ügyének, ám a szélesebb kibontakozásnak gátat vetett a világháború kitörése. A Céh ugyan átvészelte a háborút, fennmaradt 1923-ig, de a háborús viszonyok miatt számos elképzelésük megghiúsult. Például terveztek mappák megjelentetését

Nagy Sándor, Gara Arnold, Riquer, Bayros, Bottka Miklós, Divéky József, Conrad Gyula, Sassy Attila, Silvio Sartori ex libriseiből, de ez nem valósult meg. Egyedül Forbát Alfréd: 10 ex libris c. munkáját sikerült kiadatniuk, mely egyébként nem volt tervebe véve (1916, 100 számozott példány).

Az első világháború után a politikai erőter, a területi viszonyok is átrendeződtek. Az Osztrák-Magyar Monarchia szétesett. A háborút lezáró trianoni békeszerződés veszteségei nyomán megszületett az irredenta gondolat, a magyar revíziós törekvések egyik vezéreszméjeként, a Nagy-Magyarország visszaállításáért. A korban készült ex librisek számos esetben tükrözik ezt, mint például Arady Kálmán több ex librise (grafikusok: Menyhárt József, Radványi-Román Károly), vagy Vilma könyvjegye, a Nagy-Magyarország térképe előtt térdelő, imádkozó nőalak (grafikus: Balázsfy Rezső). Majd csak a következő évtizedben, 1932-ben alakul meg az ex libris ügyét újra országos szinten felvállaló egyesület, a Magyar Exlibris és Grafikagyűjtők Egyesülete.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Drahos István fametszete,
X2, op. 112 (1941), 80×60

Források, szakirodalmak:

Az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára ex librisei

Előszó, Ludovikás Levente (évkönyv), 1929, Melléklet, 3.

FEKETE Ferenc: *A vitézi rend története*, <http://www.hkhermanos.hu/oldal/fekete-ferenc-vitezi-rend-tortenete-cimu-kotetben-szereplo-szemelyek-adatbazisa>

GALAMBOS Ferenc: *Siklóssy László*, *Kisgrafika*, 1974/2. sz., 5.

Magyar Zsidó Lexikon, szerk. ÚJVÁRI Péter, Budapest, Pallas, 1929.

MIKLÓS Zoltán: *A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia nevelési értékrendjének változása 1872 és 1944 között*, In: *A Hadtörténelmi Levéltár évkönyve*, 2003., PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 2004.

PINTÉR Tamás: *„Doberdó” fogalma*, http://nagyhaboru.blog.hu/2010/09/29/a_doberdo_fogalma

POZSONYI József: *A Jeszeniczei Jankovich család története*, Tiszántúli Történész Társaság, Debrecen, 2014., 204.

RÓZSA Gábor: *Kisgrafikai párbaj Drahos István és Nagy Árpád között (1956–58)*, In. *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve*, 1991/1992 – 1., 331–342.

Szemle, Kisgrafika, 1997/4. sz., 12–13.

TÓTH Imre: *Megkaphattam volna a beígért kegyelmes címet is. Életforma, reprezentáció és presztízis Simon Elemer naplójában a két háború között*, <http://sopszem.sopron.hu/sopszem/2011-LXV-3.pdf>, 250–251.

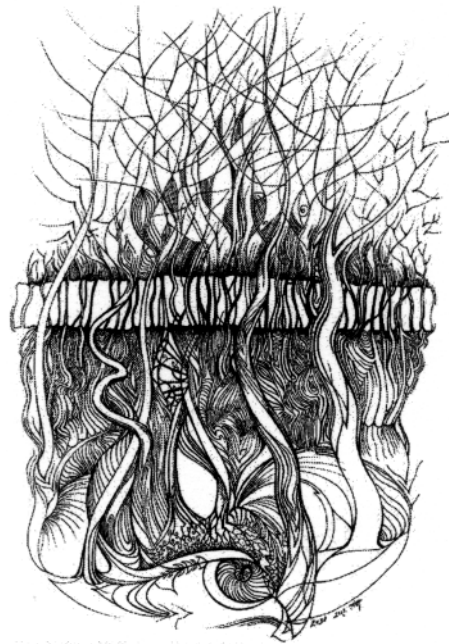
ZALKA Máté: *Doberdó*, Cserépfalvi Könyvkiadó, Budapest, 1947.

Vasné dr. Tóth Kornélia

TÓTH PÉTER KIÁLLÍTÁSA A SOMOGYI KÖNYVTÁRBAN, SZEGEDEN TEREMTETT VILÁGOM CÍMMEL

Egy tárlatlátogató gondolatai

A megnyitó előtt érkeztem, hogy élményt gyűjtsek előzetesen. Az első képnél (Vándormadarak, vegyes technika) meglepetés. A másodiknál (Őslénytán, tus) hitetlenkedés. Hogy mi mindent tudsz. A harmadik (Napraforgó, lavírozott tus) bámulattal tölt el. A többi lapodnál (tus, akvarell, vegyes technika) csak gazdagodik és fokozódik az első benyomásom; bravúrok bravúr hátán. A Kik vagyunk (barna tus) képed egyszerre tárja elénk az élet fejlődésének bonyolultságát és emberesszel fel sem fogható változatosságát. A kép önkéntelenül felveti számomra, hogy Ki vagy Te? Annyit tudok, hogy Szegeden születél 1975-ben, édesanyád László Anna, a kitűnő grafikus, édesapád pedig a fotografálás kiválósága volt. Boldog lehetsz: volt kiktől mit örökölni... A Szegedi Alsóvárosi Iskolában Magdi néninek csak Zoltán bátyád rajzait kellett korrigálnia, a tiéd úgy volt jó, ahogy elkészítetted. Így vezetett egyenes út a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola díszítőszobrász szakára. Kiváló tanáraid voltak: T. Nagy Irén, Bánvölgyi László és Fritz Mihály. A Tanárképző Főiskolán (rajz–földrajz szak) Papp György professzor volt a mestered. Az alsóvárosi iskola testülete szeretettel fogadta be egykori kitűnő tanítványát. A művészi alkotások falat, teret és közönséget kívánnak hatásuk befogadásához. Ezért számos kiállítást rendezett Szegeden a megye városaiban és az országban. Nagy sikere és elismerése volt munkásságának 2003-ban, amikor a Mozaik Kiadó rajz- és művészettörténeti tankönyvek elkészítésére kérte fel. 2009-ben pedig Bronz-díjat nyert az Európai Tankönyvkiadók versenyében (Best European Schoolbooks, 2009.). A szegedi Somogyi könyvtárban 2015. március 5-én rendezett kiállításán Bori Katalin könyvtáros, csoportvezető köszöntötte Tóth Péter művész urat és a tárlatnyitó közönséget. Néhány bevezető gitárakkord után Tóth Zoltán tanár, a művész testvérbátyja ismertette eddigi életútját. A gitár lány hangja és a Rátz Péter színművész tolmácsolta versek váltakozása finom eleganciával tette élménnyé a megnyitót. A tárlatnyitó közönség, közöttük a kollégák, ismerősök és tanítványok elismeréssel méltatták a kiállított lapokat. Én sem tudom kivonni magam a látott mives művek hatása alól. Régóta ismerem Tóth Pétert, és most látom igazán fantasztikus rajzi felkészültségét, a fantáziájának kimeríthetetlenségét. A nagy „Egész” átfogó értelmezésétől indulva a részletek legfinomabb érzékeltetéséig tud követni egy, a lelkében megfogant gondolatot. Néhány nap múlva visszamentem tárlatot nézni. Csend volt, nyugalom;

Tóth Péter grafikája

ketten voltunk – a művek és én. Az látható, hogy szakmai felkészültsége már kiemeli a mindennapok fölé. Természetelvű szemléletét (Őreg tölgy alatt, barna tus vagy a Napraforgó, lavírozott tus) bravúrosan bizonyítják. Ez utóbbinál felejthetetlenül bravúros a fény és az árnyék plasztikusságot erősítő tudatos alkalmazás. Nálam a szobrász szemléletének a térhatásra figyelő ösztöne ugrott be. Kiállított lapjai mindegyikén a természet és az élet végtelen gazdagsága és gyönyörűsége jelenik meg. (Bizonyító mintának bármelyikük kiemelhető lenne.) Akvarelljei (Tanya, Lángoló ég) a technika birtoklását és sajátosságainak ismeretét bizonyítják. Fantáziájának burjánzó végtelen gazdagságát a Vándormadarak, az Erdő és az Őslénytán nevezetű lapjai bizonyítják. A fiatal képzőművész teljes fegyverzetben állt most elénk. Munkássága gazdagon ágazó: tanít, művészeti tankönyveket szerkeszt és ír, verseket illusztrál, egyedi grafikát és kisplasztikákat készít. Tagja a szegedi KBK csoportjának. A művészi látvány élményével feltöltődve úgy vélem, gazdagodott Szeged képzőművészete Tóth Péter munkásságával. Figyelni kell rá, mert felkészültsége és alkotó képzeletének gazdagsága a legjobbak közé emelheti. Köszönet illeti azokat, akik felkészítették rögzös, de szépséges művészi útjára, valamint a szegedi Somogyi könyvtárt, hogy a műveket elénk tárta.

Dr. Zenei József

Moskál Tibor rézkarca, C3 (1992), 50×85

RÁBA JUDIT GRAFIKUSMŰVÉSZ

Önéletrajz

1983. február 7-én születtem Ajkán.

Már a kezdetektől a művészetek felé irányult az érdeklődésem.

2006-ban végeztem el az *alkalmazott grafikus* szakot Budapesten, a Budai Rajziskolában. Számítógépes grafika mellett nem csak rajzolok, hanem fotózom, sőt verseket is írok.

Két verses, saját illusztrációkkal ellátott könyvem: Érelő-Nap; Egy Lélek; Álomkép.

Elérhetőségem: judit.raba@mail.ru

A művészeti ágak terén sokoldalú vagyok, otthonosan mozgok. Tanultam táncolni, énekelni (nem kevés népdal,- és dalversenyen sikeresen, díjazottként szerepeltem) színjátszotam, szavalóversenyeken vettem részt stb.

Költői munkásságomban segítettek annak idején: *Marschek Judit, Kemény Géza, Nagy Gáspár* Kossuth-díjas költő és *Pécsi Éva* költőné. Az énekben nagy segítség volt *Völler Adél* magán-énektanáró.

A grafika terén sokan tanítottak a technikai részen, azonban az egyedi stílusom hamar kialakult és ez fejlődött tovább, s fejlődik a mai napig. Számos díj tudható mögöttem, melynek száma, azóta is gyarapodni látszik.

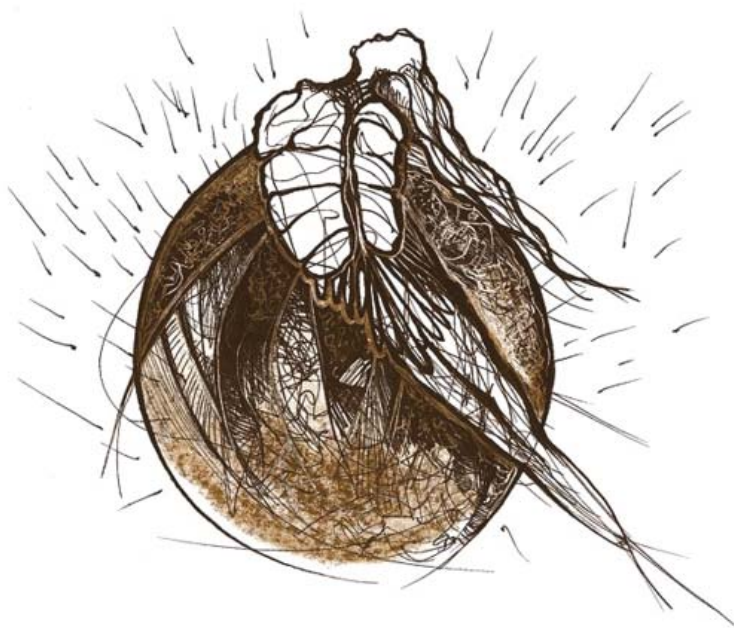
Egyéni kiállításaim címei: Egy Lélek; Maga az Élet; Vizuális naplóból (fotókiállítás); Rhéma (grafika-fotó).

A fotózás, a grafika mellett egyszer csak „ott termett”.

Grafikáimra általánosságban jellemző: a szecesszionál, mint művészeti stílusnál, műfajnál is fellelhető – az egymásba alakuló organikus formák – a születő, a meghaló, az örökkévalóság feszülten játékos vonalvezetéssel átszőtt képlékeny, ám egyben maradandó világának meglepő képzetársításokkal párosított megjelenítése.

Művészetem összefoglalóan: felhívó jellegű, evangelizációs célzatú.

Az ex librisrel 2012-ben kezdtem el igazán foglalkozni. Megdöbbenésemre, sikerrel.

Ex Libris

Rába Judit

Alkotásjegyzékem:

- 2012. Haiku – „Fény-árnyék”, C3, Krajcsi Tiborné
- 2013. „Fonalszött-álom”, C3, Palásthy Lajos
- 2013. „Virágok”, C3, Krajcsi Tiborné
- 2014. „Mózeskosárban”, P1, Padné Szabó Mária
- 2014. „Énkép”, C3, Vasné Dr. Tóth Kornélia
- 2014. „Gyermekeim-fája”, P1, Pintér Zsuzsanna Gizella
- 2014. „Kála”, C3, Radó Andrásné
- 2014. „Tánc”, C3, Krajcsi Tiborné
- 2015. „József Attila: A Dunánál”, C3, Padné Szabó Mária
- 2015. „35 éves az Ajkai Kisgrafika Barátok Köre”, P1, Évforduló

Csala Zsuzsa a művésznő „RHÉMA” című kiállításának megnyitóján a következőket mondta (részlet):

A szó jelentése: kijelentés, kinyilatkoztatás, Isten kimondott igéje. Grafikai és fotói is így teremtődnek. Isteni sugallat hatására születnek művei. Az alkotás folyamatát az öröm és boldogság hatja át, és ezt szeretné velünk is megosztani. Ezért jött létre ez a kiállítás.

Mindannyian Isten hírnökei vagyunk, s az a feladatunk, hogy megszabadítsuk magunkat a szenvedéstől, békét és örömet teremtsünk magunkban és a környezetünkben. Grafikáin keresztül látjuk az élet kuszaságát. Ezt a mindent átszövő, pókhálószerű finom vékony „köteleket vagy gyökereket”, amelyek az embert gyakran gúzsba kötik. Szinte mozdulni sem tudunk belőlük vagy tőlük. Képlékeny, ám maradandó világunk meglepő képzelettársításai jelennek meg.

Közösek a történeteink, az élet hasonló problémáival küzdünk mindannyian. Judit szerencsésnek mondhatja magát, mert át tudja alakítani ezt egy alkotó folyamattá, miközben ő is alakul, ahogy a papíron létrejön a grafika.

Grafikai számomra olyanok, mint az önműködő írás. Ezek önműködő grafikák, árad kifelé Juditon keresztül az üzenet, amely felhívó jellegű, evangelizációs célzatú.

Technikai sokszínűség jellemzi munkáit. A születő, a meghaló és az örökkévalóság témája jelenik meg feszülten játékos organikus vonalvezetéssel, formálással.

AJKAI MŰVÉSZPORTRÉK

Beszélgetés

Baranyai Ferenc grafikusművésszel

Örömteli esemény volt a közelmúltban az ajkai Kisgrafika Barátok Körének újraindítása, és ennek kapcsán beszélgettem Baranyai Ferenc grafikusművésszel a kezdetekről, munkásságáról és a jelenlegi lehetőségekről.

Mi motiválta a kisgrafikai kör újjászervezését Ajkán?

Meggyesi Miklós által indított kisgrafikai kör több meghatározó egyéniségét veszítette el, mint Bagarus Zoltán, Vértés Miklós és Gál Zsigmond tanár úr. Közben én is elkerültem Ajkáról, a kör működése szünetelt egy ideig. Valójában, akik szeretik a művészetet és ezt a gyönyörű műfajt, hiányolták a korábbi társas összejöveteleket, a baráti beszélgetéseket és a találkozók derűs hangulatát, ők döntöttek az újraindítás mellett. Beszéltem a kör korábbi vezetőjével, Tilhof Endrével, aki szintén támogatta ezt a kezdeményezést. Az ezt megelőző években Krajcsi Tiborné és Kundermann Jenő aktív gyűjtőtevékenységet és ex librist népszerűsítő kiállítás szervezést végzett a megyében. Jenővel is egyeztetve született meg az elhatározás az újraindításra.

A grafikai pályafutásod hogy indult?

A szépség, a művészet, a grafika és a rajz szeretete belső indítatásból alakult ki bennem, amihez a kreativitás, a kreálás szándéka társult. Nagyobb mesterek kiállításai révén fogalmazódott meg bennem, hogy valami hasonló tevékenységgel kezdjek foglalkozni. Harmadsorban pedig az Ajkai Grafikai Műhelyt kell megemlíteni, amelynek többek között én is az alapító tagjai közé tartozom, amely meghatározó volt a művészeti pályám alakulásában. Ehhez még közvetett módon pedig hozzájárult Kopasz Márta és Tóth Rózsa biztatása, akiknek a tanácsai sokat segítettek a nehézségek leküzdésében. Kopasz Márta levelének egyik gondolatára máig emlékezem, aki azt írta, hogy a lépcsőfokokat nem lehet átugrani, a grafikai technikákat lépcsőről lépcsőre kell megismerni és gyakorolni.

Az AGM profilja a nagyméretű képgrafikákra szakosodott. Nálad a képgrafika és a kisgrafika párhuzamos pályát fut be. Erről mondanál néhány gondolatot!

A nagyméretű grafikai megoldások segítenek a grafikai nyelvezet kifejlesztésében, ami pedig segít a saját érzésvilágnak a létrehozott művek segítségével történő kifejezésére. Ismét Kopasz Márta lépcsőfok hasonlatára utalnék, csak a megfelelő rajzkészség segítségével tudja a művész a saját gondolatvilágát a legszuggesztívebb módon kifejezni. Ebben nincs különbség nagy- és kisgrafika között. A nagyobb grafikáknál megismert technikai eljárások és műhelyfogások viszont segítenek a kisgrafikák esetében a választott téma koncentrált kifejezésére.

Az ex librishez kapcsolódó viszonyodat hogyan fogalmazod meg?

Az ex librisrel később ismerkedtem meg, amikor a Meggyesi Miklós által indított kisgrafikába szálltunk be. A kezdő rajzolóknak és grafikusoknak elég veszélyes terület. A nagygrafikában megtanultakat kellett itt célirányosan alkalmazni. A zsűrizések, a külföldi pályázatok erősítették meg abban, hogy jó úton haladok. A külföldi (bolgár, francia, olasz, és az orosz utódállamok valamint lengyel) pályázatokon való részvételek adtak erőt, hogy merjem vállalni az egyéni megoldásaimat. Megerősítették ebben Palásthy Lajos (az elsőt is neki készítet-

tem), Kundermann Jenő véleményei is a munkáimról. Hasonlóan Krajcsi Tiborné is biztatott, neki is készítettem rézkarcot.

Indulásként vonalas rézkarcot készítettem, majd a repeszteses eljárást, és később a borzolást is megtanultam, bár ennek a nyomtatása fárasztó. Az akvatinta egy kicsit festőibbé teszi a képet. Nálam is és általában is a megoldások tárában a rézkarc és az akvatinta járnak elől. A szomorúságom az, hogy a kortárs művészek nagy része drágán dolgozik, ezért a gyűjtők nehezebben jutnak hozzá ilyen lapokhoz. Ehhez hozzátartozik, hogy esetenként a megrendelt rézkarcot nem maga a művész nyomtatja le száz példányban, hanem erre szakosodott szakmabeliek, vagy nyomdák, ami persze megdrágítja a dolgot. Itt kell megjegyeznem, hogy én elérhető áron, saját magam nyomtatom le a szériát, de vállalom bérnyomtatást is. Ennek ellenére fontosnak tartom, hogy a dúc és a nyomat egyaránt viselje a művész keze nyomát.

Baranyai Ferenc 1945-ben született Rábahídvégen. Az Ajkai Grafikai Műhely alapító tagja, 1993-tól rendszeres résztvevője az AGM nyári alkotótáborainak és kiállításainak. Kedvelt művészeti technikái a mélynyomású sokszorosító grafikai eljárásokból főleg a rézkarc, mezzotinto és a hidegtű. Több egyéni kiállítást rendezett az akvatintával maratótt, nagyméretű vaskarcaiból, ezek helyszínei: Peremarton, Várpalota, Zirc, Veszprém, Ajka, Devecser, Szombathely, Kötcsé, Királyszentistván, Bakonyszentlászló. Grafikaival 1990-től kezdődően számos díjat kapott többek között az Ajkai Őszi Tárlatokon, Debrecenben, Mosonmagyaróváron, Várpalotán. Külföldi kisgrafikai kiállításokon szerepelt Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Spanyolországban, Lengyelországban, Bulgáriában és Ukrajnában. A KBK ajkai csoportjának tagja, azon kívül Királyszentistvánban és Peremartonban Gyermekek Grafikai Műhelyt vezetett több éven keresztül.

Ürmös Péter

A művész elérhetősége: Baranyai Ferenc, 8400 Ajka, Petőfi Sándor u. 39. fsz. 2. Telefon: 70/319-1704

Baranyai Ferenc rézkarca, C3, 100x78

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

ERDÉLYI ISTVÁN

90 éve született Erdélyi István (1925–1984) zentai matematikatanár, helytörténész, szakíró. A tanári pályától megvalva, mint hivatásos kultúrmunkás a zentai könyvtári, ill. az egész művelődési életet szervezte.¹ Nagy része volt a múzeum, a képtár, a művelődési ház megnyitásában, és a művésztelep megindításában. Fontos szerepet játszott a zentai Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre munkájában,² a zentai Bélyegygyűjtők Egyesületének is vezetőségi tagja volt.³ Munkássága összeforrt a városi könyvtár tevékenységével, megírta a könyvtár történetét: *Adalékok Zenta könyvtáréletének történetéhez* (1961) címmel. Tagja volt az 1961-ben megindított Zenta Községi Közművelődési Közösség Közlönye (Bilten kulturnog života Senta) szerkesztőbizottságának, e kiadvány rendszeresen közölte bibliográfiai kutatásainak eredményeit.⁴

Andruskó Károly linómetszete,
X3, op. 913, 60×50

tevékenység Zentán (1968), *A zentai írók bibliográfiája* (1968), *Adalékok Zenta művelődési életéhez* (1968) stb.

Az ex libris kapcsán is írt a műfajt bemutató elméleti cikkeket a Magyar Szóban (*Kiment a divatból az ex libris*), ill. a Könyvbarátok Híradójában (*Ex libris, Hogyan juthatunk ex librishez*).⁶ Utóbbiban értékes tanácsokat közöl az ex libris gyűjtők számára. A gyűjtők – mint írja – leggyakrabban a tematika szerinti gyűjtést követik, Erdélyi saját gyűjteményében is törekszik erre.

Andruskó Károly linómetszete, X3, op. 100, 50×107

Andruskó Károly fametszete, X2, op. 808 (1969), 65×84

A Vajdaságban Zentán volt legfejlettebb az ex libris kultusz. Az ex libris tervezésben törekedtek az érdekek összehangolására: a zentai művésztelep, a könyvterjesztő, az alkotó együttműködésére. Az ex libris nyomtatást a Múzeum- és Levéltárbarátok Köre szervezte⁷, a műalkotások egy részét a Könyvbarátok Híradója is közölte. A zentai Bibliofil Klub is sokat tett a könyv mellett az ex libris népszerűsítéséért.⁸ „A Vajdaságban több százra tehető az ezer kötetet meghaladó magánkönyvtár, a négy-öt száz kötetesek pedig szinte megszámlálhatatlanok. Ezek tulajdonosainak ajánljuk az ex libris készíttetését, abban a meggyőződésben, hogy egy fokkal nagyobb örömet fognak lelni könyvtárukban”⁹ – írta Erdélyi István. Szerinte nem ment ki a divatból az ex libris készíttetés, maga is beállt a gyűjtők sorába, véleménye szerint helyesebb lenne, ha „fiataljaink gyufacímke és színészkép helyett ex librist gyűjtenének.”¹⁰

Erdélyi az 1960-as évek elejétől kezdett ex librist gyűjteni, gyűjteménye kiemelkedett a magángyűjtemények közül. Az akkori Jugoszláviában még a magyar származású Dagmar Novacek asszony (Kranjban) foglalkozott komolyabban ex libris gyűjtéssel, az 1967-ben megalakuló Drustvo Exlibris Sloveniae (Szlovéniai Ex libris Egyesület) vonzáskörében. Erdélyi István szoros kapcsolatban állt az ugyancsak zentai Andruskó Károly (1915–2008) grafikusművész, nyomdással, aki az 1960-as évekre már több száz ex librist készített, köztük Erdélyi István, a Bibliofil Club, a zentai Népkönyvtár számára is. A kapcsolat kölcsönösségére mutat, hogy Andruskó *Kubikusélet–barbárélet* (1967) címmel kiadott linómetszeteihez Erdélyi István írt bevezetőt; Andruskó: *A zentai amatőr*

festők ex librisei c. kiadvány a Zentai Füzetek sorozatban látott napvilágot (1968).¹¹ Andruskó *Zentai ex librisek* (1969) c. kiadványát Erdélyi ismertette a Magyar Szóban, 1969-es maribori ex libris kiállításáról Erdélyi írt a Tiszavidék az évi számában.¹² 1971-ben a zentai Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre kiadásában megjelent Andruskó: *Olimpia* c. mappája, *Hóviharban* címmel 17 linómetszete, *Turdus* (Rigók) címmel 15 ex librise, mindegyik Erdélyi István bevezetőjével.¹³ Andruskó 1972–73-as zentai tárlatai katalógusaihoz is Erdélyi írt előszót. Ekkorra egyébként már 1300 (!) fölé növekedett Andruskó Károly kisgrafikáinak a száma.¹⁴

Andruskó Károly fametszete,
X2, op. 1100 (1970), 80×53

készült, például a budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus (1970), a Nemzetközi Könyvév (1972), a bledi XV. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alkalmából (1974). Egy montázszerű ex libris Erdélyi István lakcímét is közli.

Erdélyi István, a zentai művelődési élet ikonikus alakja tervezte egy átfogó városmonográfia kiadását is, ám ezt sajnálatos módon nem sikerült tető alá hoznia, 1984-ben tüdőbajban elhunyt.

A Vajdaságban az ex libris gyűjtés Andruskó Károly grafikusművész és Erdélyi István gyűjtő, közművelődési munkás érdeméért Zentán ért el a legmagasabb, immár nemzetközi szintet.¹⁸ Ez irányú tevékenységükkel mindketten beírták nevüket nemcsak Zenta, de az ex libris kultúra nemzetközi történetébe.

Vasné Tóth Kornélia

1 KALAPIS Zoltán: *Jugoszláviai magyar életrajzi kalauz* – Az ország széthullásával az új cím: *Életrajzi kalauz. Ezer magyar biográfia a délszláv országokból*, I. kötet, Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2002, 268. (A továbbiakban: KALAPIS 2002)

2 Zentai Dudás Gyula Múzeum- és Levélbarátok Köre, <http://www.zetna.org/zek/hirek/9/dudas.html>

3 BELEC Imre, PEJIN Attila: *A zentai Bélyeggyűjtők Egyesületének hat évtizede (1949–2009)*, *Krónika, Almanach*, 25–45., http://dudasgyula.org/files/books/A_zentai_Belyeggyujtok_Egyesuletének_hat_evtizede.pdf

4 PEJIN Attila: *A zentai hírlapok történeti bibliográfiája (1875–1962)*, Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta, 2004., <http://mek.niif.hu/01800/01856/01856.htm>

5 KALAPIS 2002, 268.

6 ERDÉLYI István: *Ex libris* = Könyvbarátok Híradója, 1967. évi 18. sz., 2. (Erről lásd *Hírek*. = Kisgrafika Értesítő, 1967. szept., 405.); *Kiment a divatból az ex libris* = Magyar Szó, 1967. szept. 24. sz., 16.; *Hogyan juthatunk ex librishez* = Könyvbarátok Híradója 1969. febr. 18. sz. (Utóbbiról lásd *Hírek* = Kisgrafika Értesítő, 1969. augusztus, 590.)

7 E[RDÉLYI István]: *Hogyan juthatunk ex librishez, A zentai példa* = Könyvbarátok Híradója, 1969. febr. 18. sz.

8 *Bibliofil klub alkult Zentán* = Könyvbarátok Híradója, 1970. november 24. sz.

9 ERDÉLYI István: *Ex libris...* = Magyar Szó, 1967. április 4. sz., 10.

10 ERDÉLYI István: *Kiment a divatból az ex libris* = Magyar Szó, 1967. szeptember 24. sz., 16.

11 *Zentai Füzetek*, Történelmi Levéltár, Zenta, <http://www.zentarhiv.rs/index.php?cont=zentafuz>

12 Ezekről lásd *Hírek* = Kisgrafika Értesítő, 1969. augusztus, 590., és Kisgrafika Értesítő, 1969. december, 608.

13 GALAMBOS Ferenc: *A magyar ex libris irodalom bibliográfiája (1920–1970)*, Eger, 1972, 55.; Galambos 1971-es kéziratos ex libris bibliográfiája, Galambos-hagyaték, OSZK

14 E[RDÉLYI István]: *Téli emlékek* = Tiszavidék, 1971. ápr. 2. sz., 5.

15 *Hírek* = Kisgrafika Értesítő, 1967. szeptember, 405. – A riportfilm a Jugoszláv Filmhíradó 1967. évi 6. számában került vetítésre a mozikban.

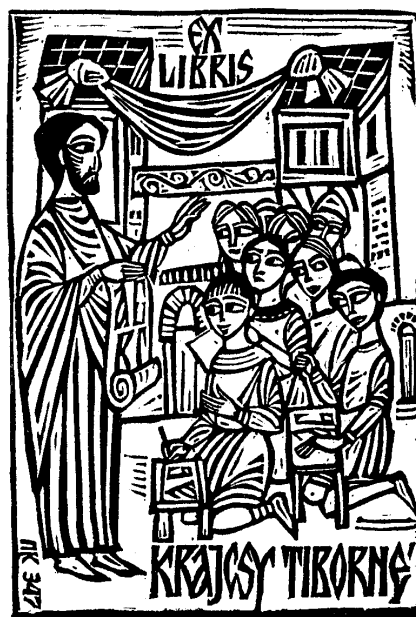
16 ERDÉLYI István: *Az én ex libris gyűjteményem* = Szavremena Biblioteka, Novi Sad, 1971/1. sz. – Erről lásd *Hírek* = Kisgrafika Értesítő, 1971. december, 901.

17 Az ex librisek rajtári jelzete: ExL.E/142–145, 166, 211, 218, 228, 235–237 (OSZK, Plakát- és Kisnyomtatványtár)

18 *Ex libris gyűjtés* = Könyvbarátok Híradója, 1973. január 23. sz.

Andruskó Károly linómetszete,
X3, op. 1343, 95×50

Pencho Kulekov (bolgár) linómetszete, X3, Op. 347, 95×65

KITEKINTÉS JURIJ JAKOVENKO EX LIBRISEI

A kelet-európai ex libris-művészet kitűnő grafikus tehetségekkel dicsekedhet. Olyannyira, hogy számos nyugat-európai gyűjtő szívesen foglalkoztatja őket, sőt hírük, rangjuk Kínába, Japánba is eljutott. Egyre-másra nyerik a nemzetközi versenyeket, önálló vagy csoportos kiállításokon mutatkoznak be, folyamatosan jelen vannak a kortárs ex libris kiadványokban, folyóiratokban vagy éppen online felületeken. Többüknek önálló honlapja van.

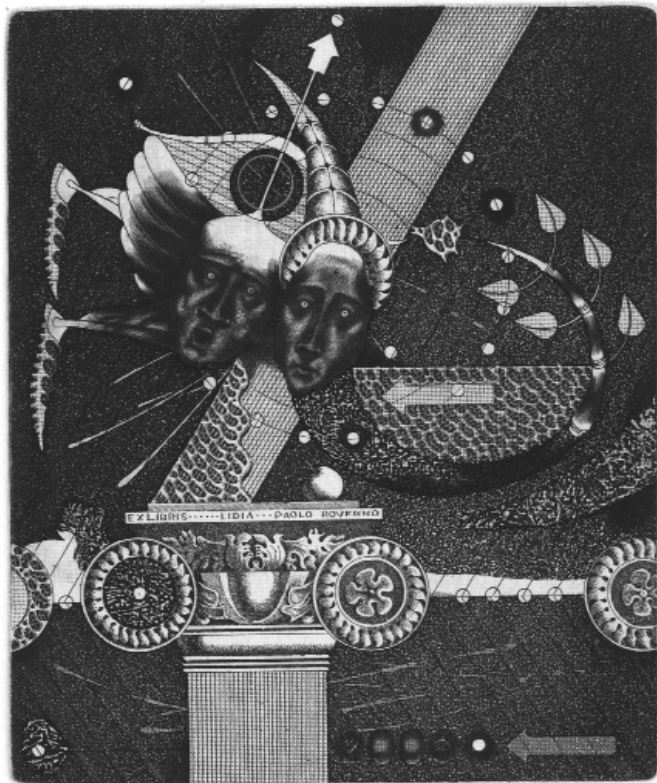
A kiváló orosz, belorusz, ukrán, bolgár grafikusok közül Jurij Jakovenko művészetét mutatjuk be ezúttal, kiTekintés-sorozatunk nyitó cikkéként. A belorusz művész – az idősebb Alexandr Grigorjev (1953) mellett – egyike a Minszkben tanult grafikusok középnemzedékének. Jakovenko 1965-ben született, míg őt egy még fiatalabb tehetséges nemzedék követi, köztük Roman Szusztozov (1977), Vlad Kvartalnyj (1979), és több grafikusnő: Aliona Vaucsok (1977), Anna Tyikhonova (1977), Eugenia Tyimosenko (1980).

Jakovenko 1992-ben végzett grafikus szakon Minszkben a Művészeti Akadémián, ahol 2001 óta tanít. 1991 és 1993 között animációs filmekkel foglalkozott, mint művészeti igazgató.

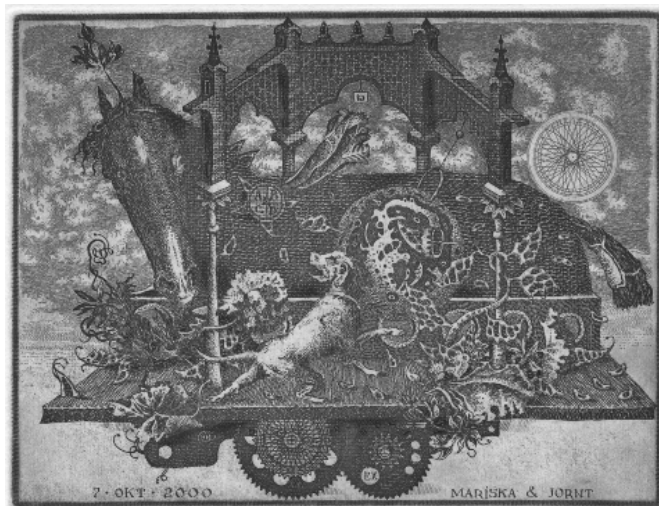
1988 óta csoportos kiállítások rendszeres résztvevője Belorussziában és külföldön egyaránt.

1993-tól szinte minden esztendőben volt – akár évente többször is – egyéni tárlata: hazáján kívül, bemutatkozott Spanyolországban, Litvániában, Hollandiában, Belgiumban, Lengyelországban, Svédországban, Ciprus szigetén, Oroszországban, Kínában – volt, ahol több alkalommal is.

Grafikusként első ízben 1993-ban Spanyolországban nyert első díjat, kisgrafikáért pedig először 1996-ban Stockholm-

*Jurij Jakovenko rézkarca
borzolóssal és foltmarással, C3C5C7 (2003)*

Jurij Jakovenko rézkarca borzolóssal, C3C7 (2000)

ban kapott elismerést. Nemzetközi ex libris versenyek állandó résztvevője és díjazottja: 2003. Ankara, Katowice, 2004. Alessandria, Abissola, 2005. Gliwice, 2006. Torino, 2007. Ankara, Taurage, 2008. Minszk, Milánó stb. Lengyelországban, a nemzetközi biennálékon ex librisei mindig elismerést aratnak. Ugyancsak több ízben díjazott volt Szófiában a nemzetközi ex libris biennálékon, de Sanghajban is 2008-ban.

Művei – a minszki múzeumon kívül – a világ számos magán- és közgyűjteményében megtalálhatók, többek között a Vatikáni Könyvtárban, valamint a budapesti Iparművészeti Múzeumban. Ide, a világ egyik legnagyobb kisgrafika-gyűjteményébe, Vermes Júlia, Baselben élő kitűnő gyűjtőtársunk ajándékként kerültek. Ez úton is köszönet érte.

Jurij Jakovenko jeles képviselője annak a nemzetközi ex libris-művészetben kitapintható, domináns iránynak, amely sokat merít a szürrealizmusból, és amely szabadon variálja a mélynyomású grafikai technikákat, akár egy-egy lap felületén is.

Technikai megoldásait illetően Jakovenko a rézkarca mellett szívesen él az akvatinta (foltmaratás) illetve mezzotinta (borzolás) nyújtotta technikai lehetőségekkel. Így a vonalrajzot folthatásokkal, tónusokkal, sőt színekkel is gazdagítja. Minciózus technikai tudás, precizitás jellemzi műveinek kivitelezését. Az aprólékos kidolgozás a fantasztikussal határos.

Több kiadvány Jakovenko műveinek mágikus erejéről, hatásáról ír. Valóban varázslatos, különleges, olykor idegen, bámulatos világ az övé. Szürrealis fantázia-birodalomba lépünk általa. Sohasem látott, sohasem létezett figurák a szereplői a szövevényes, bonyolult ábrázolásoknak, amelyek kibogozhatatlan szálakkal keverednek, gubancolódnak össze.

„A gép forog... Évmilliókig eljár tengelyén”: szabályos elemek, fogaskerekek, körmezők jelennek meg, ugyanakkor megjelenik mellettük a szétesés, szétomlás is. Szabályosság, rend és szabálytalanság, szétesés együtt. Mai világunkra, az elidegenedés élményére, szétrobbanó, szétbomló korszakunkra utalnak: magából az Emberből legfeljebb csak egy-egy testrésze, többnyire csupán a feje jelenik meg.

A felületet szinte teljesen befedi az apróbbnál apróbb elemek: horror vacui – félelem az ürességtől. A különféle motívumok szorosan, sűrűn egymás mellé préselődnek, gyakran ugyanazok az elemek sokszorozódnak meg. A feliratok olyannyira beletagozódnak a kompozícióba, hogy annak észrevétlen szerves elemeivé lesznek.

A szürrealista, parttalan álmvilágból erőteljesen körülhatárolt mezők emelkednek ki. A kicsi elemekből összeálló nagyobb felületek olykor geometrikus formát öltenek, s ezek feszülnek egymásnak. Így tehát a szürrealista mágikus képzelet egyfajta konstruktív szerkesztéssel párosul.

A mikrovilág és az univerzum egyaránt érdekli: a mikroelemektől kiindulva kitágul a világ, egészen a világmindenségig terjed. Ha fel is ismerünk világunkból egy-egy részletet, elemet – legyen az épület vagy valamely élőlény –, a művész új és új asszociációkkal felruházva látatja őket, teljesen új összefüggések láncolatába, egészen új viszonyok közé, új viszonylatokba helyezve. Nemcsak a tárgyak, lények eredeti formáját változtatja meg, és nemcsak azok részeinek egymáshoz való arányait alakítja át, hanem azok környezetét is. Szinte minden teljesen más, idegen struktúrába kerül bele, és kiszakítva eredeti környezetéből a művészi fantázia-birodalom részévé válik.

Horváth Hilda

BÁLVÁNYOSI MŰVÉSZPOTRÉK: VINCZE LÁSZLÓ

– Művészi munkásságodban jelentős szerepet játszanak az ex librisek. Hogyan találtál rá erre a műfajra?

Nagy Pál festőművész, aki a grafikát tanította nekünk a marosvásárhelyi Művészeti Gimnáziumban adta feladatnak, hogy metsszünk ez librist. Ezek az ex librisek megjelentek a kolozsvári „Művelődésben”, nagyon büszkék voltunk rá. Kilenvedikes voltam, tehát nagyon korán kezdtem ismerkedni a műfajjal.

– Minden megrendelőnek vagy pályázati lapnak megvan a saját története. Néhányat ezek közül megosztanál velünk?

Köszönettel és szeretettel gondolok azokra a gyűjtőkre, akik először kértek, hogy metsszek nekik ex librist, első sorban Gábor Dénesre, Dr. Arató Antalra és Lakatos Lászlóra, akik nem csak tanácsokkal láttak el és küldtek ex libris iradalmat, katalógusokat, hanem barátságukkal is megtiszteltek. Rengeteget tanultam az általuk küldött „alapozó” grafikákból, cserelapokból is, amikről fortélyokat, szakmai megoldásokat lestem el. Mivel több, mint 500 lapot metssztem, nehezen tu-

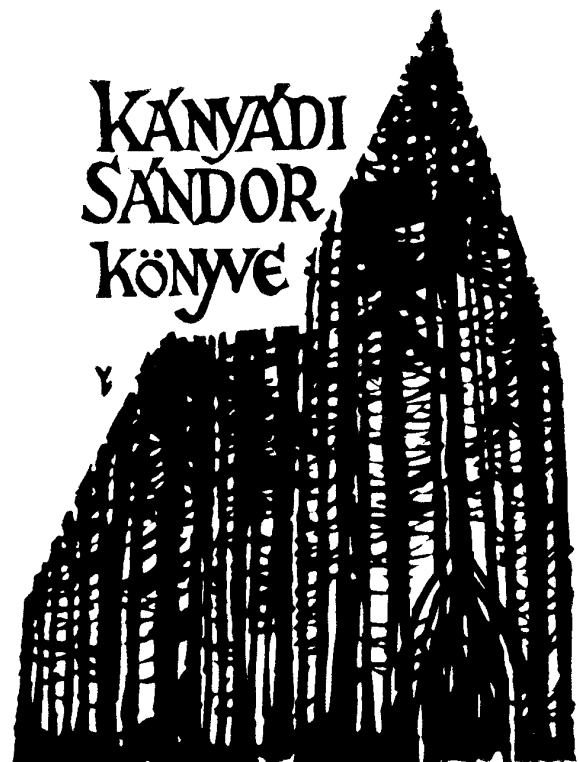

Vincze László linómetszete, X3, 108×75

dom kiemelni valamelyiket. Nekem az ex libris inkább emberi kapcsolatokat adott, mert ebben a „gyülekezetben” van valami varázs, ami az ex libris szeretetéből árad. Tagja vagyok más művészeti egyesületeknek, csoportosulásoknak is, de sehol az a bensőséges hangulat, amit itt tapasztaltam. A legjobb lapok akkor készülnek, amikor a megbízó a barátságát is adja, ezt minden ex librist metsző grafikus tapasztalja.

Vincze László linómetszete, X3, op. 285 (1991), 75×88

Vincze László linómetszete, X3, op. 247 (1989), 108×80

Vincze László linómetszete, X3, 93×93

– Hogyan látod az ex libris mai helyzetét és jövőjét?

Szomorú vagyok, hogy lassan a mi korosztályunk is kezd öregedni, bár messzire vagyunk teljesítményben a nagy öregektől, akik megalapozták, felvirágoztatták a magyar ex libris művészetét. Én leginkább azt a régi intimitást hiányolom, a sűrű levelezést a gyűjtőkkel és a kollégákkal. Alig tudok valamit a KBK új tagságáról, mert nagyon nehezen tudunk találkozni, bár a kommunikációnak nincs határa! Lassan kihálnak a gyűjtők, kihal az alapvető öröm, hogy kezünkben vegyünk egy jól sikerült levonatot. Minden képpé válik a mai világban, mégis semmi sem marad meg. De majd utódaink!

– Rengeteg kiadvány és művészkönyv megálmodója, illusztrátora és grafikai tervezője vagy. Milyennek ítéled a könyvművészet mai helyzetét és kapcsolódva az előző kérdéshez, a könyvjegyművészetrel való kapcsolatát (amennyiben lehet egyáltalán erről beszélni)?

A könyvművészetet nagyon felszabadította a számítógépes alkalmazások jelenléte, egyben túl egyformára is faragta. Bárhol jársz, ugyanazt a fazont, betűt látod, lassan itt is divatszerűen terveznek.

Nem a könyv tartalmából indulnak, hanem a piaci érdek szerint. A könyvkiadás alábbhagyott, zavart érzek, és nem csak a kevés olvasó miatt. A sok műszaki újdonság nagyon agresszívan helyezkedik, tolakodik az ember intimitásában, mégis hiszem, hogy a könyvolvasás-látás örömét semmi sem tudja helyettesíteni. Látok egy tisztulást, egy újrakezdést a szakmában, ami örömteli. Talán az ex libris is nyertese lesz ennek a folyamatnak.

– Grafikai munkásságodban a kisgrafika illetve a képgrafika hasonlóképpen jelentős az ex librisekhez hasonlóan. Mondanál ezekről néhány gondolatot, kedvelt technikákra, témákra és terveidre vonatkozóan!

Nekem egyformán kedves minden grafikai műfaj, bár leggyakrabban tussal rajzolok. Mégis, amikor össze kell, hogy szedjem ötleteimet, gondolataimat valami jó témára, vagy leendő kiállításomra azt mindig a metszőkéssel teszem. A metszés rendre, összefogottságra készítet.

– Az Incitato Művész Táborban azon kevés grafikusok közé tartozol, akik helyben metszik és nyomtatják műveiket. Viszszatekintve az előző évtizedekre, logóidat és alkalmi grafikáidat évről évre felfedezhetjük az Incitato kiadványokban, amelyeket szintén te szerkesztesz. Ez is egy komoly fejezetet jelent az életművedben. Hogyan foglalnád össze munkásságod ezen részét az Olvasóinknak?

Az Incitato Művész Tábor számomra egy második iskola, de egyben egy nyitott műhely is, ahol sok mindent ki lehet próbálni. Lehet tanulni, tanácsot kérni. Megmutatni azt, amit tapasztaltunk az évek során. Nagyon sokat köszönhetek a tábornak emberileg és szakmailag is. Van egy különleges értéke – az, hogy tematikus tábor –, hogy a ló az állandó témakör. 22 év után már hagyománnyá lett, s bár sokan eltávoztak barátaink és kollégáink közül, mégis maradtunk és leszünk elegenden, hogy tovább vigyük, éljük ezt a kéthetes varázst. Ritka egybeforrottság van a fenntartók-szervezők, valamint a résztvevő képzőművészek között, ez a tábor legnagyobb ereje. Örömmel idézek minden pillanatot, amit ott éltem barátainkkal és kollégáinkkal és borzongva emlékszem az ott született remekművekre, ihletett alkotásokra.

– Az erdélyi és az anyaországi grafikának egyaránt elismert művésze vagy, miben látod a művészeti különbségeket vagy hasonlóságokat a kettő között?

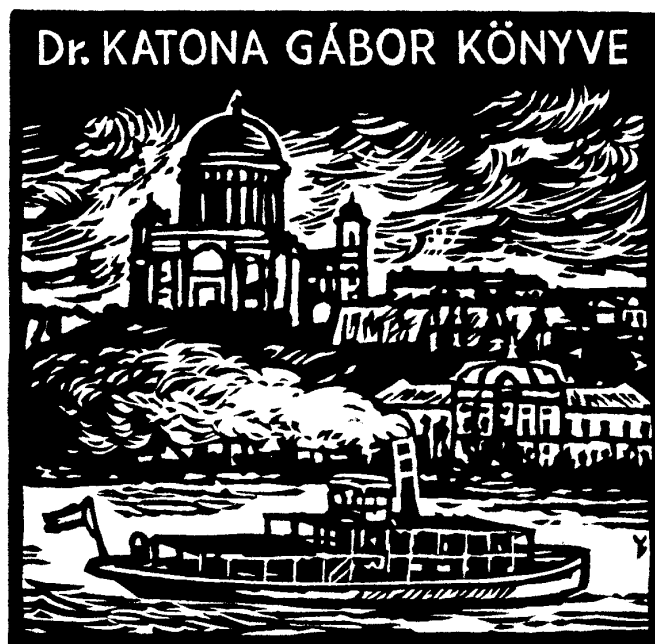
Szakmailag nem látok különbségeket, csak az alkotói fel fogásban. Az erdélyi művészek drámaibban fogalmaznak, még akkor is, ha könnyed a téma. Az anyaországiak inkább a formák játékaival, esztétikumával jeleskednek. Vannak sokan – mindkét oldalon –, akik hozzásimulnak a világban uralkodó divatokhoz, de hála istennek az igazi egyéniségek a hagyományokból merítenek, és nagyon sok tehetséges fiatal magyar művész tér erre az útra. Ez már közös értéke az egész magyarságnak.

Ürmös Péter

Önéletrajzom

Vince László, születtem Medgidia, 1957. január 31-én.

A marosvásárhelyi Képzőművészeti Gimnázium grafika szakán végeztem 1976-ban.

Vincze László linómetszete, X3, 95×95

Egyéni és közös képzőművészeti kiállításokon vettem részt Belgiumban, Spanyolországban, Olaszországban, Franciaországban, Japánban és Kínában, Csehországban és Lengyelországban, Dél-Koreában, rendszeresen szerepelek Magyarországon és Romániában.

Szakmai díjakat nyertem Romániában, Magyarországon, Lengyelországban és Spanyolországban. Tagja vagyok a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Kisgrafika Barátok Köre Művelődési Társaságának és a Debreceni Grafikusművészek Ajtosi Dürer Egyesületének.

Címem: 4272 Sáránd, Arany János u. 16., Tel.: 30/5232-478
www.vinczelaszlo.hu, e-mail: firkalo@gmail.com

HÍREK

SOMOSKÖVI SÁNDOR EMLÉKÉRE

Somoskői Sándor építész, festő- és grafikusművész, a szegedi KBK csoport tagja életének 69. évében, súlyos betegségben 2015. február 7-én elhunyt. A szegedi Vedres István Építőipari Szakközépiskola tanulója, majd annak mérnök tanára volt. Az akvarell technikával már középiskolában megismerkedett. Rajzot és színdinamikát tanult. A tavaly januári kiállításán (Szeged, DÉMÁSZ Galéria) nagy sikert aratott bravúrosan megoldott és tündöklő akvarelljeivel. Kisgrafikái meglepően eredetiek. Az építész sajátos látószögű, a fényvel és az árnyékkal térhatást keltő épületábrázolásai izgalmasak. Kedves egyéniségét és művészetét megőrizzük.

Dr. Zenei József

Ligeti Gábor Ferenc balatonlellei tagunk 2015 április 17-én 66 éves korában váratlanul elhunyt. Április 25-én a balatonlellei temetőben búcsúztatták.

Elhunyt Ágotha Margit Munkácsy-díjas grafikusművész 78 éves korában, 2015. május 27-én.

Bakacsi Lajos számítógépes grafikája,
CAD, op. 173 (2007), 80×55

Bakacsi Lajos festőművész, grafikus alkotásai „Harmóniák és kontrasztok” címmel vándorkiállítás keretében kerültek bemutatásra 2015 folyamán. Február 5-én a szentesi Művelődési Központ Tokácsli Galériájában, majd 2015. március 12-én Derekegyházán a Dr. Brusznai Árpád Művelődési Ház és Könyvtárban, április 9-én a szegvári Művelődési Ház Galériájában, legutóbb május 15-én Békésszentandráson a Körös Művelődési Ház és Könyvtárban volt tárlata, mindenütt nagy közönségsikerrel. Gratulálunk a művésznek, további sok sikert kívánva!

Bakacsi Lajos linómetszete, X3, op. 86 (1986), 115×85

Ex libris contra ex webis címmel az Édes Anyanyelvünk 2015. áprilisi számában érdekes cikk olvasható az ex libris nyelvészeti vonatkozásairól, megközelítési lehetőségeiről Vasné Tóth Kornélia tollából, illusztrációként a szerző Könyvem feliratú, Salamon Árpád által készített ex librisével.

Az Ünnepi Könyvhétre megjelent Vasné dr. Tóth Kornélia doktori disszertációjából kiadott: *A moszkvai Rudominkönyvtár hungarika ex librisei hazai és nemzetközi kontextusban* c. kötete, az Országos Széchényi Könyvtár és a Gondolat Kiadó gondozásában. A könyvhéten dedikálásra került könyv bemutatója az Országos Széchényi Könyvtárban volt 2015. június 24-én 16 órakor. Köszöntőt mondott: Kéglí Ferenc könyvtáros, a Nemzeti Téka sorozat társszerkesztője, a kötetet bemutatta Ürmös Péter művésztanár, a KBK elnöke.

2015. június 17-én, szombaton 17 órakor nyílt Éles Bulcsú kiállítása *Léckatonák* címmel. Helyszín: P'Art mozi (Szentendre, Duna-korzó 18.) A kiállítást megnyitotta Vasné dr. Tóth Kornélia művelődéstörténész, Országos Széchényi Könyvtár. A tárlat megtekinthető 2015. július 12-ig.

Salamon Áprád linómetszete, X3, Op. 23 (1999), 135×105

LAPSZEMLE

Boekmerk 2015, 47. füzet Az exlibrisekkel is foglalkozó, neves közép-európai művészeket ismertető sorozatban cseh és svájci alkotók kerülnek sorra.

A költő, C. Gladines nyilatkozik ex librisekről, kedvenc lapjairól.

Két külföldi művész bemutatása: a látványos, színes litográfiákat alkotó argentin M. Schvarzman, illetve a CAD-grafikáiról ismert román O. Petca.

Ismét szerepel rövidebb felsorolás a legfrissebb kortárs alkotásokról.

Grafiek Wereld 2015/1. www.exlibriswereld.nl A holland kiadvány teret adnak szabadgrafikáknak is, mint ezúttal Floortje Sebens kollázsainak. Kínai ex libriseket ismertet a neves gyűjtő, Jos van Waterschoot.

Hosszabb cikket olvashatunk a száz esztendeje született Thijs Mauve sokoldalú művészetéről, fametszeteiről.

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 2015/1., március

Érdekes írás olvasható egy ex libris-kompozíció vándorlásáról és átalakulásáról, jelesül Dürer W. Pirckheimer részére tervezett ex librisét saját magának megrajzolta T. Köchert, illetve Ivo van Damme Ichigoro Uchida japán gyűjtő részére ennek humoros változatát alkotta meg.

A szokásos visszatekintés mellett (ÖEG 100 éve) egy másik írás a természettudományos gondolkodás megjelenítésének sajátos formáiról, típusairól ír. Jelesül a csigavonal, a spirál az ex libriseken, azaz például az orvosi ex librisek jel-

legzetes kígyóval körültekert botjáról, Aszklépiosz attribútumáról. A tekeredéstől függően „jobb”, illetve „bal” irányokat megkülönböztetve, magyar kisgrafikákkal szemléltetve Sós Zsigmond illetve Várkonyi Károly egy-egy művén.

A pettenbachi „Bartlhaus” (www.schriftmuseum.at) áprilisi kiállítása ismertetőjében a téma: az elefánt a kisgrafikákon.

A FISAE-kongresszus tervezett programjainak helyszínei: 2016 Volgograd, 2018 Cseh Köztársaság (ex libris egyesületük centenáriuma kapcsán), 2020-ra bejelentkezett a brit és a török, illetve 2022-re az amerikai gyűjtőtársulat.

The Nippon Exlibris Association Newsletter, No. 162. 2015/1. A bevezető cikk az ex librisben megjelenő mikrokozmoszra hívja fel a figyelmet.

Zhuang Man 2006 óta készít akvatinta technikával ex libriseket. Az elismert művész kedvelt témái: Nappal és Éjszaka, Léda a hattyúval.

Két ex libris-művészről jelent meg érdeklődésre számot tartó kiadvány: Soichi Bando és Alphonse Inoue művészetéről.

Féléves kalendárium, havonként egy-egy ex libris bemutatásával.

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2015/1. A dánok ex libris-füzetkéje bevezető írása arról polemizál, hogy az e-mailek korában sajnálatos módon csökkent a jelentősége az újrólalkalmi grafikáknak.

J. Gürtzgen, német gyűjtő és kiadó monográfiát jelentetett meg a hamburgi Willy Habl ex libriseiről (56 euró).

Exlibris NYT 2015/1. A dán egyesület ex libris bibliográfiája – az osztrák és német egyesület évkönyve mellett – a lengyel ex libris-művészet nagy alakjáról, W. Jakobowskiról

Fery Antal fametszete, X2, Op. 1852 (1987), 110×80

megjelent kiadványt ismerteti, továbbá a kortárs ex libris-művészek 19. kötetét.

SELCEXPRESS Schweizerischer Exlibris Club 2015. március, Nr. 98. A zürichi Zentralbibliothek gyűjteményéből G. Escher alkotásait ismerhetjük meg, aki főként rézkarc ex libriseiről ismert.

Külön tematikus cikk foglalkozik a textilekhez, textilművészethez kapcsolódó kisgrafikákkal.

P. Israel önmagáról és kollázsairól vall.

A Kisgrafika 2014/4 számából kiemelten, hosszan ismertetik e sorok írója cikkét, a nemzetközi Partage Plus projektről.

Művészet és Barátai 2015. január–február. A KBK elnöke, Ürmös Péter írása olvasható Tisztelet Erzsébetvárosnak címmel, amely az átfogó tárlatot ismerteti, ahol a cikkírón kívül a KBK tagjai közül Kőhegyi Gyula munkái is láthatók voltak, akárcsak a Hamvas Béla emlékére rendezett kiállításon.

A múlt év végén elhunyt tagunk, dr. Mayer József fia megköszöni a Művészetbarátok Egyesületének és elnökének megemlékezését édesapjáról.

NÉZŐ•PONT 2015. április. A Kisgrafika 2014/4 számát ismertetik. A folyóirat támogatói között Skornyák Ferencné és Imolay dr. Lenkey István.

Kisgrafika. MEGE (Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesületének Értesítője) 1937-1944. Repertórium. 2015. Mohács. A Hegyibeszédesek Baráti Társaságának füzetei, 18. A repertóriumot gyűjtötte, bevette, szerkesztette: Imolay Lenkey István.

A mai, internet-központú világban is elengedhetetlen a repertóriumok összeállítása, amely egy-egy folyóirat teljességét átfogja, és jelentőségét kifejezi. A rövidéletű Kisgrafika folyóirat tartalmi összeállítása, a nagy horderejű munka alapos elvégzése Lenkey István érdeme. A bibliográfiai precizitás mellett élvezetesen megírt előszóban foglalja össze az ex libris-művészet rövid történetét.

Horváth Hilda

Vincze László linómetszete, X3, 90×97

EGYESÜLETI HÍREK

Tudomására hozzuk a tagságnak, hogy amennyiben csere, vagy ex libris készíttetés ügyében adataikat közzé kívánják tenni, jelezzék ezt a vezetőség felé. (Név, cím, telefonszám, e-mail cím, vagy amelyiket akarják.)

KBK közgyűlés 2015. szeptember 5-én! Részletek a túlloldali keretes hirdetésben!

SUMMARY

Kornélia Tóth Vas: The Great War on Ex Libris

On the centenary of World War I bookplates commissioned to the names of officers and lawyers during and after that period are presented in the article. The most common motifs are battlefields from different points of view, airplanes, coats of arms and other symbols. Some of the older artists were still influenced by Jugendstil (e. g. Arnold Gara, Attila Sassy). Some other graphic artists such as István Drahos or Árpád Nagy fought in action and their themes on small prints were often derived from personal experiences. The awakening social life of collecting ex-libris is also touched upon.

József Zenei: Péter Tóth's Exhibition

Péter Tóth was born in Szeged. His mother, Anna László has also been graphic artist. He is teacher in school, edits textbooks of art, illustrates poems, paints watercolours, makes unique drawings and small sculpture. In his works the nature and the infinite richness and beauty of life are foregrounded.

Curriculum Vitae by Judit Rába, Graphic Artist

The artist was born in Ajka in 1983. She creates applied graphic works, takes photographs, and she writes poetry as well. She had three solo exhibitions in Hungary. Her art has an evangelizing fervour and it is specified by organic forms inclined to each other. Her activity of designing ex-libris dates from 2012.

Péter Ürmös: Profiles of Artists from Ajka: a Conversation with Ferenc Baranyai, Graphic Artist

He is one of the founding members of Ajkai Grafikai Műhely (Graphical Workshop of Ajka). He has recently relaunched the Ajka Group of KBK. He makes both large and small artistic prints, bookplates included. He is an active participant at exhibitions. His preferred techniques are etching, mezzotint and dry-point.

Kornélia Tóth Vas: István Erdélyi (1925-1984) in the Exhibition Series of Famous Collectors' Bookplates at the National Széchényi Library

The article commemorates the 90th anniversary of István Erdélyi's birth. He was a teacher of mathematics in Zenta (Senta, Serbia). Later he became an organizer of cultural life in his region. He was also interested in writing local history. As a member of the Bibliophile Club in Zenta he both collected and commissioned ex-libris. He was closely connected and collaborated with Károly Andruskó, noted graphic artist and printer.

Hilda Horváth: OutLOOK: Bookplates by Yuri Yakovenko

The magic and surreal world of Yuri Yakovenko from Belarus is introduced in this article as one of the many outstanding contemporary artists in East-Europe.

Péter Ürmös: László Vincze in Our Portraits from Bálványos (Covasna) Series

In this interview the artist tells about his preferred techniques and formats. He has designed more than 500 ex-libris plates. He laments the decline of collecting, the present lack of personal relations and the vanishing intimacy of hand-made techniques. Nevertheless he expects new directions and fresh starts. As an organizer and participant he also appreciates the regular Incitato Camp for Artists.

News, Press Review, Society Matters

AUSZUG

Kornélia Tóth Vas: Der Grosse Krieg auf Exlibris

Wir erinnern an den 1. Weltkrieg 1914-18 anlässlich es Zentenariums. Mehrere Graphiker haben in den Kämpfen teilgenommen (István Drahos, Árpád Nagy), das bedeutet, die Darstellung des Weltkrieges auf Exlibris, graphische Werke stammen aus eigenen persönlichen Erlebnissen.

József Zenei: Die Ausstellung von Péter Tóth

Péter Tóth, geboren in Szeged – Sohn von Anna László Graphikerin – unterrichtet, verfasst und schreibt Kunstlehrbücher, illustriert Gedichte, verfertigt individuelle graphische Werke und Kleinplastik. In seiner Kunst erscheint der unendliche Reichtum und Schönheit der Natur und des Lebens.

Die Autobiographie von Judit Rába, Graphiker

Die Künstlerin von Ajka ist im Jahre 1983 geboren, sie ist angewandte Graphikerin, fotografiert und schreibt Gedichte. Ihre Kunst ist charakteristisch von einer Art Evangelisation und verschmelzender organischen Formen. Sie verfertigt Exlibris seit 2012.

Péter Ürmös: Künstlerporträts aus Ajka. Gespräch mit dem Graphiker Ferenc Bakonyi

Ferenc Bakonyi ist einer der Gründungsmitglieder der Graphikwerkstatt in Ajka, neben Graphik beschäftigt er sich auch mit Kleingraphiken und Exlibris. Er nahm an zahlreichen kleingraphischen Ausstellungen sogar auch im Ausland teil. Seine beliebte Technik sind Kupferstich, Mezzotinto.

Kornélia Tóth Vas: Exlibris berühmter Sammler in der Landesbibliothek Széchenyi. István Erdélyi

István Erdélyi ist vor 90 Jahren geboren, er war Mathematiklehrer, Lokalhistoriker, Fachschriftsteller in Zenta. Als Mitglied des Bücherliebhaber-Klubs in Zenta hat Vieles für die Popularisierung des Exlibris getan, er selber hat Exlibris gesammelt bzw. bestellt. Er hatte eine enge Beziehung mit dem Graphiker Károly Andruskó.

Hilda Horváth: Ausblick – Exlibris von Jurij Jakovenko

Die Ost-Europäische Exlibris Kunst kann sich mit vieler ausgezeichneten, talentvollen Graphiker rühmen. Der Artikel stellt die bezaubernde, surrealistische Welt Jurij Jakovenkos von den belorussischen, ukrainischen, bulgarischen Graphiker dar.

Péter Ürmös: László Vincze – Künstlerportraits aus Bálványos

Ein beliebter Pfleger der Graphik, Kleingraphik, Exlibris ist László Vincze, er beschäftigt sich gerne neben Tuschezeichen auch mit Stich. Er hat mehr als 500 Blätter gestochen, Exlibris hat für ihn viele menschliche Kontakte geschaffen.

Nachrichten, Presseschau, Vereinnachrichten

Vincze László linómetszete, X3, 98×75

KÖZGYŰLÉSI MEGHÍVÓ

A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület 2015. szeptember 5-én de. 9 órakor megtartja évi rendes közgyűlését.

Helye: Bedő Árverezőház, Budapest VII., Erzsébet krt. 37. I. em.

A közgyűlés határozatképes, ha azon a tagok több mint fele jelen van, illetve szabályszerű meghatalmazással képviselve van.

Ha a közgyűlés nem határozatképes, a megismételt közgyűlés ugyanazon a helyen, 2015. szeptember 5-én 10 órakor kerül megtartásra.

A megismételt közgyűlés a megjelent egyesületi tagok számára tekintet nélkül határozatképes, és nincs jogi akadálya annak, hogy a jelen meghívóban feltüntetett napirendi pontokban döntést hozzon.

A közgyűlés nem nyilvános. (Alapszabály III/1.1 pont.)

Napirendi pontok: 1. Személyi változás bejelentése

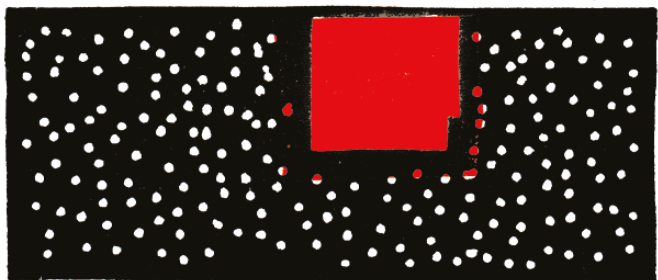
2. A Bíróság által kért alapszabály módosítások ismertetése, 3. Egyéb

Jurij Jakovenko rézkarca foltmarással, C3C5 (2001)

Jurij Jakovenko rézkarca foltmarással és borzolással, C3C5C7 (2005)

Salamon Árpád linómetszete, X3/2, Op. 124 (2007), 100×75

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület internetes honlapja: www.kisgrafika.hu

Werner Pfeiler (osztrák) rézmetszete, C2 (1999), 85×65

Hannu Paalasmaa (finn) szitanyomata, S1/3, op. 108 (1983), 70×43

Antoon Vermeylen fametszete, X2/3